

«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ»

УДК__ 738.3(092)(477)

*Зіненко Т.М., к.м., завідувач кафедри образотворчого мистецтва,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
ORCID 0000-0002-0140-0802, e-mail zirta@ukr.net*

*Кормелюк Н., художник, викладач художньої кераміки університету «Hood college»,
Фредерік, штат Меріленд, США
e-mail: nataliaclay86@gmail.com*

МИСТЕЦТВО, ЩО ОБ'ЄДНУЄ: ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ХУДОЖНИКІВ-КЕРАМІСТІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкриваються питання, пов'язані з концептуальними науковими підходами до організації та провадження університетської мистецької освіти, зокрема у сфері художньої кераміки. Серед ключових питань такі як визначення змісту і суті підготовки художників в системі класичної університетської освіти, особливості проведення навчального процесу у різних країнах світу. Окрема увага приділена також визначенню критеріїв якісної мистецької освіти у сфері художньої кераміки та взаємодії мистецького, технологічного, історичного контекстів у процесі формування професійних компетентностей сучасного художника-кераміста

Ключові слова: Сучасне мистецтво, мистецька освіта, художня кераміка, мистецтво в університеті

UDC__ 738.3(092)(477)

*Zinenko T., PhD of Art, Head of the Chair of Fine Art
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
ORCID 0000-0002-0140-0802, e-mail zirta@ukr.net*

*Kormelyuk N. artist, professor of art ceramics at
Hood college University, Frederick, Maryland, USA
e-mail: nataliaclay86@gmail.com*

THE ART UNITING: PECULIARITIES OF THE PREPARATION OF CERAMIC ARTISTS IN THE CONDITIONS OF MODERN EDUCATION

Abstract. The article deals with issues related to conceptual scientific approaches to organizing and pursuing university art education, in particular in the field of artistic ceramics. Key issues such as defining the content and nature of artists' training in the system of classical university education, especially the conduct of the educational process in different countries of the world. Particular attention is also paid to defining the criteria of quality art education in the field of artistic ceramics and the interaction of artistic, technological, historical contexts in the process of forming the professional competences of the contemporary ceramic artist.

Keywords: Modern Art, Art education, art ceramic, art at university

Питання, пов'язані з концептуальними науковими підходами до організації та провадження університетської мистецької освіти, зокрема у сфері художньої кераміки є

предметом зацікавленого розгляду художників, мистецтвознавців і педагогів у різних країнах світу. Процеси глобалізації ставлять перед художниками нелегке завдання: бути зрозумілими сучасному світу, бути в тренді провідних тенденцій сучасного мистецтва і при цьому, зберігати власну ідентичність. Серед ключових питань сучасної університетської освіти постають блоки теоретичної і практичної підготовки: визначення змісту і суті підготовки художників в системі класичної університетської освіти, особливості проведення навчального процесу, формування навчальних планів і програм тощо. Окрема увага приділяється також визначенню критеріїв якісної мистецької освіти у сфері художньої кераміки та взаємодії мистецького, технологічного, історичного контекстів у процесі формування професійних компетентностей сучасного художника-кераміста.

Дослідженню ключових питань сучасної мистецької освіти в Україні присвячені ряд фундаментальних праць української дослідниць-педагогів Г. Падалки [1], О. Отич [2], Н. Ничкало [3], а також художників-педагогів Н. Ніколайчук [4], В. Хижинського, О. Голубця та інших. Тільки за останні два роки у різних містах (Київ, Львів, Одеса, Харків, Рівне) України були проведені Міжнародні та Всеукраїнські конференції з питань мистецької освіти. Усі ці факти свідчать про актуальність вказаної у дослідженні теми.

Особливість даного дослідження полягає у тому, що до розгляду береться не мистецька освіта у профільному мистецькому художньому закладі вищої освіти, а у класичних або технічних університетах в Україні, Туреччині, США.

Вся побудова навчального процесу в усіх без винятку випадках має полягати у постановці мети та визначенні способів її досягнення. І цей процес має прагнути до ідеального. Важливо не тільки цінувати і враховувати індивідуальні особливості студентів, а й вибудовувати ефективний навчальний процес у відповідності з цими особливостями.

Особливо вартісним у системі університетської мистецької освіти є підтримання студентських ініціатив з орієнтацією на так звану особистісну творчу самосвідомість. В умовах сучасного відкритого світу майбутнім художникам необхідно навчитися долати прихильність до стереотипів і шаблонів, до скованості у пошуках форм і змісту художнього образу. І не важливо, якими чинниками ці штампи викликані (академічними, політичними чи іншими) – головне відкрити у собі сміливість не боятися власних ідей. Тобто, оригінальність творчого вирішення має стати ключовим пунктом програми підготовки художника, коли сміливість і автентичність ідей є пріоритетною у всіх мистецьких дисциплінах. Трактовка завдань, поставлених перед студентом, може бути різною, може бути дуже непередбачуваною і неочікуваною – але головний критерій, щоб ця ідея була своя, не запозичена. Важливою умовою формування такої позиції є відсутність викладацького диктату. Художник – натура тонка, то ж і рекомендації викладача мають бути чуйними і делікатними, з мінімальним менторством і декларативністю. Такий демократичний підхід має сенс лише за умови забезпечення жорсткої виконавської дисципліни, оскільки тільки вона створює у художньому середовищі міцний навик ритмічної і зосередженої роботи – а саме цей навик має непроминальне значення у процесі підготовки і становлення митця.

Стовідсоткове відвідування лекцій і інших навчальних занять можливо лише за умови їх якісного і ефективного наповнення корисною та цікавою інформацією. Сучасний студент не може дозволити собі розкоші відвідувати заняття, які є лише пустою тратою часу. Тим більше, що студенти (а особливо старшокурсники) майже усі працюють, тож важливо орієнтувати їх до заробляння грошей своєю професією. Для цього у багатьох закладах вищої освіти світу створюються студентські салони, галереї, аукціони. Студенти повинні бачити, що їх творчість може бути джерелом фінансового добробуту. Тобто, праця повинна бути професійно орієнтована. Окрім того, гарний ефект дають запрошення фахівців до читання окремих лекцій (або курсу лекцій) у тому числі і он лайн (але з обов'язковим двостороннім зв'язком).

Освітня програма має бути дуже обґрунтованою з огляду на розвиток фантазії студента. Кожна тема довго вивчається для більш глибокого проникнення у матеріал. Це дає

можливості широкої варіативності композиційних рішень. Взаємопроникнення та узгодження програм окремих дисциплін створює значно більший загальний ефект. Наприклад: рисунок – композиція – кольорознавство – робота в матеріалі. Якщо завдання побудовані так, щоб вони доповнювали одне одне – ефект буде значно кращим.

Звернемося до особливостей підготовки художників-керамістів в університеті «Hood college» (США). Крім магістерської і бакалаврської програм існує спеціальна програма післядипломної освіти. Сертифікат випускника з керамічного мистецтва – це програма післядипломної підготовки, що надає передовий досвід студії, щоб допомогти студентам у досягненні професійного рівня знання керамічного мистецтва. Зважаючи на застосування універсальних принципів дизайну та унікальних вимог до викладання керамічного мистецтва на різноманітних інституційних рівнях, програма була розроблена для сприяння студентам у розвитку технічної майстерності, вдосконаленні особистого естетичного вираження та створенні цілісної гармонійної художньої роботи. Курсова робота з кераміки забезпечує інтенсивний досвід планової та структурованої навчальної програми, заснованої на естетиці, технічному та досвідному навчанні та розвитку навичок володіння роботою у матеріалі. Завдяки навчанню, студійному захисту та об'єктивно-суб'єктивному аналізу творчої роботи програма готує студента до викликів, вимог та можливостей різноманітних кар'єрних досягнень у галузі кераміки та суміжних галузей [5]. Широко також застосовується досвід проведення спеціальних воркшопів: з теорії дров'яного випалу, теорії та практики содового випалу, керамічної скульптури, декорування поверхні керамічних виробів, теорії і практики фарфорової пластики (автор курсу Наталія Кормелюк) [6]. Як співавтор даної статті, Наталія Кормелюк зазначає наступне: Hood college встановив кілька етапів – програм для підготовки фахівців. Найперший це Бакалаврат Художника (Bachelor of Arts), потім є ступень Сертифіката (Certificate of Arts) де проробляє назначені курси але без наукової роботи і виставки, далі Магістер Художника (Masters of Arts), де обов'язковою умовою є мала персональна виставка своїх робіт, і кінцевий диплом – Магістер Художнього Мистецтва зі спеціальністю в кераміці (Master of Fine Arts), де потрібно опрацювати додаткові курси, написати наукову роботу і пройти усну комісію, а також пов'язати усе це із персональною виставкою. Такий диплом підтверджує що студент здобув усі етапи знання – науково дослідницькі, теоретичні, практичні пов'язані із вибраним напрямом спеціальності. «На цьому курсі який викладаю, – пише Наталія Кормелюк всі студенти налаштовані опрацювати цей останній етап але не всі розуміють що мусять освоїти увесь поданий матеріал. Тому іноді доводиться переконувати у необхідності виконувати усі без винятку завдання. Я знаходжусь на межі двох світів – того Полтавського, як Українського і Американського – Роквільського! Цікаво спостерігати по собі як мова встановлює оточення. Особливим моментом зацікавленості є дослідження процесу, як студенти і люди загалом набувають знання і розуміння. Це пов'язано з дипломною роботою студента де я в комісії. Тема вельми цікава. Монографія *Situated Learning, Legitimate Peripheral Participation*, by Jean Lave & Etienne Wenger дає деякі відповіді на ці питання. Інтуїтивно, я давно переконана в тому що навчання не відбувається у вакуумі і коли особа приходить до засвоєння певного поняття чи будь-якої інформації вона також пам'ятає умовини чи середовища в якому вперше зазнала це поняття. Отже теза дослідницьких праць цих авторів розглянути, як саме середовище і активна участь у ньому впливає на рівень освоєння понять. Це також важливо для будови навчальних програм які мусять як найбільше підключати дієві справи для показу засвоєння. Сучасні програми університетів зійшли на читання великої кількості інформації але не визначено як мають студенти цим знанням користуватись. Курси художньої кераміки по університетах включають практичне (як ні то повинні включати!) діяння як вираз знання і розвиток сприйняття. При цьому, як зазначають автори у свої книжці студенти чи учасники засвоюють саме оточення в якому працюють. Значить «майстерня» як середовища праці також набуває цінності де сприйняття нових знань може продовжуватись навіть коли учитель відсутній. Агажуватись у спілкуванні з другими учнями далі допомагає розвивати знання і розуміння

кожного. Це настільки природний процес що мало хто і звертає увагу як він відбувається і наскільки цей процес важливий для поглиблення знання і в результаті продовження застосування того знання незалежно від учителя. Але умовини дії в майстерні часто відтворені. Багато того вище згаданого записано маючи на увазі художні майстерні і точніше гончарні і керамічні. Подивімося на лікарську професію. Роками кандидати на лікаря вивчають різні пов'язані біологічні теми. По можливості час до часу учні попадають в лабораторії і уводять практичні перевірки. Однак коли вже йде до серйозної праці кожний кандидат проходить кілька літ (не місяців) резидентури набуваючи знання через практичну дію. Чи може бути виразніший приклад за умовини як набувається знання! Маючи 40 річний досвід викладання кераміки у приватній школі Філд Вскул, яка була заснована як альтернативний підхід до державної системи навчання: сидиш по парах, вислуховуєш лекції і робиш домашнє завдання і стараєшся набути високих оцінок на іспитах. Вся дія! Отже у Філд Скул Це було але в дуже обмежені кількості. Додавались різні дієві і практичні уроки. Велику частину займали різні художні майстерні і лабораторії точних наук. Учні денно було у русі та аганжувані в дієвих завданнях по групах або індивідуально але в контексті пов'язаної теми у свої групі. Сам клас не мав більше 10 до 12 учнів, і тим складаючи групу «рйй», який може реально один одного слухати і мінятись думками. Звертаючись до споминів про ці часи, виникають саме ті пережиття в класах: коли студенти виявляли рівень свого знання через власну ініціативу і природну творчість. Вони набували знання, виконували правила і цілі курсу і надалі залишались собою. Більше того, вони розпрацьовували для себе як включатись у своє середовище вільно без переляку. Філд Скул і досі діє на тих основах з успіхом. Не дивно що сьогодні мій студент кандидат Магістра, і викладач який був моїм учнем 6 років у Філд, а сьогодні продовжує викладати, взяв за тему дослідити саме як ці умовини набуття знання і розвиток творчості, яка вплинула таким чином на його особисту творчість. Він навіть розгорнув ряд праць у глині які відображують цю тему через метафору. Ще важливо зазначити, що відіграє певну роллю в процесі пізнання і навчання. Входимо і беремо участь активно – це значить і мовно. Я мала нагоду спостерігати як мова впливала на нашу Е-Літну діяльність останні два роки (Наталія Кормелюк впродовж 2018- 2019років була куратором Е-Літньої академії гончарства, що проводиться Національним музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному [7]). Але це вже предмет окремого дослідження».

Тематика воркшопів часто містить у собі проблему історичного, технологічного і культурологічного порядку. Наприклад «Східні та західні підходи до створення кераміки», «Порцелянове з'єднання: видиме і невидиме» тощо. Студенти програми керамічного мистецтва Hood college мають змогу вивчати японські чаші для чаю, які знаходяться в колекції Freer Gallery of Art у Вашингтоні прямо у музеї Це дає неповторне відчуття трансцендентності. «Того дня студенти були володарями цих скромних, але потужних предметів, які сприймаються як не фізичне явище. Чи відчували вони почуття трансцендентності, яке можуть викликати ці чайні чаші? Вам доведеться здійснити подорож до музею, щоб дізнатися самим!» [8].

Таким чином, окремим напрямом інноваційної діяльності у сфері мистецької освіти є спільна робота студентів різних спеціальностей. Наприклад, дизайнерів, архітекторів, технологів і художників-керамістів. Багатоваріативність ідей, візуалізованих за допомогою комп'ютерних технологій, значно кількісно і якісно зростає. Розробка проекту архітектурного чи ландшафтного дизайну, використання лабораторної бази інженерних спеціальностей, комп'ютерної інженерії – це далеко не повний перелік переваг, які має художник, що здобуває освіту у класичному або технічному університеті.

Для формування якісного фахового художника важливими є опанування історії мистецтва, технології, філософії, естетики, етнографії, мистецького менеджменту. Причому, частину занять варто проводити у музеях, галереях, лабораторіях, а не тільки у студіях чи аудиторіях. Свобода пересування по усьому світу, участь у літніх школах, наукових конференціях дає майбутньому художнику ні з чим не порівнянні відчуття доторку до справжнього.

Література

1. Падалка Г.М. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5722/1/Padalka.pdf>
2. Отич О.М. Теорія і практика художньо-естетичного розвитку майбутнього фахівця у системі професійної освіти //36. наук. праць Бердянського педагогічного університету. –Бердянськ: БДПУ. – 2006. – № 2. – С. 72-80.
3. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект// Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – 2000. –58-80
4. Ніколайчук Н. Механізм закладання основ композиційного мислення у системі художньої освіти / Н. Ніколайчук // Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. - 2017. - Вип. 11-12. - С. 60–62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spkho_2017_11-12_22.
5. Ceramic Arts program <https://www.hood.edu/academics/departments/department-art-archaeology/ceramic-arts-program>
6. Ceramics Calendar <https://www.hood.edu/academics/departments/department-art-archaeology/ceramic-arts-program/ceramics-calendar>
7. Міжнародна Е-Літня академія гончарства <http://opishne-museum.gov.ua/shift2019/akademia2019.html>
8. Ceramic Arts Students Study Japanese Tea Bowls at the Freer Gallery of Art <https://www.hood.edu/discover/stories/ceramic-arts-students-study-japanese-tea-bowls-freer-gallery-art>